

Vår ref. 26/23323 - 1
Saksbehandler Maja Kristin Foss
Dato 01.10.2026

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
	Utvalg for helse og mestring	

Pårørendesamarbeid i Helse og mestring

Kommunedirektørens innstilling

1. Utvalg for helse og mestring tar saken om kommunens pårørendearbeid og den beskrevne videre administrative prosessen til orientering.
2. Det legges frem en sak til behandling i løpet av 2027.

Bakgrunn for saken

Det ble lagt frem en eventueltsak og fattet følgende vedtak i utvalg for helse om mestring den 23.09 i sak 02/26:

Utvalg for helse og mestring ønsker at sak om pårørende i Skien kommune legges frem for behandling.

Fra saken fremkommer:

Pårørende i Skien kommune Bakgrunn NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen beskriver hvordan kommunene i årene fremover må møte demografiske endringer, knappere tilgang på arbeidskraft og økende behov for helse- og omsorgstjenester. Samtidig er målet at flere skal kunne bo hjemme og mestre eget liv lengst mulig. Denne utviklingen vil kunne innebære større forventninger til familie og pårørende. Når flere skal bo hjemme lenger, vil pårørende kunne få en stadig viktigere rolle. Pårørende er en viktig ressurs, men det er samtidig viktig å forebygge at belastningen blir for stor. Pårørende skal først og fremst få være pårørende. Bestilling Det ønskes en sak til Utvalg for helse og mestring om hvordan Skien kommune kan bidra til å gjøre det litt enklere å være pårørende.

Saken ønskes belyst i lys av utviklingen der flere skal kunne bo hjemme og mestre eget liv lengst mulig, og hvilken betydning dette kan få for pårørende.

Saksfremstilling

Det er et uttalt mål at flere innbyggere skal bo hjemme og mestre eget liv lengst mulig. Samtidig øker behovet for helse- og omsorgstjenester, mens arbeidskraft og økonomiske ressurser blir knappere. I denne situasjonen er pårørende viktige støttespillere og samarbeidspartnere. Deres kunnskap om tjenestemottakerens historie, behov, ressurser og

hverdagsliv kan bidra til bedre sammenheng og kvalitet i tjenestene. Kommunens ansvar for nødvendige og forsvarlige tjenester ligger likevel fast.

Skien kommune har ulike tilbud og arbeidsformer som støtter pårørende. Samtidig viser erfaringer og pårørendeundersøkelsen 2024/2025 behov for mer samlet informasjon, tydeligere kontaktpunkter og bedre rolle- og forventningsavklaringer. Pårørende kan oppleve at informasjonen er spredd, at det er vanskelig å vite hvem de skal kontakte, og at samarbeidet varierer mellom tjenester og tjenestesteder. Denne saken forsøker å beskrive en retning for et mer systematisk og likeverdig pårørendesamarbeid. Saken innebærer ikke vedtak om nye tjenester eller organisatoriske løsninger i denne omgang.

Utfordringsbilde

Pårørende utgjør allerede den største omsorgsressursen i samfunnet, og vil få en enda viktigere rolle i årene som kommer. Fremtidens tjenester bør derfor i større grad bygge på partnerskap og samskaping, der pårørende involveres tidlig og gis mulighet til å bidra ut fra egne ønsker, ressurser og forutsetninger. Samtidig må kommunen være villig til å utfordre etablerte arbeidsformer og utvikle mer fleksible løsninger som er tilpasset den enkelte families og pårørendes behov.

Dersom pårørende skal kunne bidra over tid, må samarbeidet oppleves som en støtte og ikke som en overføring av ansvar. Tiltakene som utvikles må derfor ha som mål å avlaste, forenkle og styrke pårørende i hverdagen. Dette kan innebære nye former for pårørendeavtaler, mer fleksible avlastningsordninger, økt bruk av teknologi, bedre veiledning og opplæring, samt etablering av møteplasser der kommunen og pårørende sammen utvikler framtidens løsninger.

En slik satsing representerer et viktig skifte av perspektiv. Det handler om hvordan kommunen og pårørende i fellesskap kan skape bærekraftige helse- og omsorgstjenester som gir innbyggerne trygghet, mestring og livskvalitet også i fremtiden.

Pårørende har ulike roller og behov

Pårørende kan være familie, venner eller andre i tjenestemottakerens nettverk. De kan ha roller som kilde til kunnskap, være en representant, omsorgsgiver og samarbeidspartner. Noen bidrar med praktisk hjelp, oppfølging av avtaler eller sosial støtte, mens andre står i omfattende og langvarige omsorgsoppgaver. Omsorgen kan være krevende og kan påvirke helse, arbeid, økonomi og familieliv. Enkelte har derfor selv behov for informasjon, veiledning, støtte eller avlastning, og barn som pårørende skal fanges opp og ivaretas på en måte som er tilpasset alder og situasjon.

Rollen må avklares i hver enkelt situasjon ut fra tjenestemottakerens ønsker og rettigheter, den pårørendes kapasitet og kommunens ansvar. Det må være tydelig hvilke oppgaver pårørende ønsker og har mulighet til å bidra med, og hva tjenesten skal ivareta. Avklaringen bør gjentas når behov, helsetilstand eller familiesituasjon endrer seg. Tjenestene kan ikke bygge på en generell forventning om at familie eller nettverk skal overta kommunale oppgaver.

For Skien kommune kan systematisk bruk av pårørendeavtaler være et viktig virkemiddel i arbeidet. Kombinert med styrket pårørendestøtte, avlastningstilbud, omsorgsstønad og en eventuell "Helsestasjon for eldre og pårørende", kan pårørendeavtaler bidra til et mer strukturert og langsiktig samarbeid mellom kommunen, innbyggerne og deres nettverk.

Dette kan være særlig aktuelt innen hjemmetjenester, demensomsorg, tjenester til personer med utviklingshemming, psykisk helse og rus, samt oppfølging av skrøpelige eldre der pårørende ofte utgjør en betydelig del av den samlede omsorgen.

Et godt samarbeid:

Samarbeid med pårørende er viktig for å sikre helhetlige tjenester og god livskvalitet for den enkelte. Samarbeidet skal bidra til å:

- ivareta tjenestemottakerens selvbestemmelse, samtykke og personvern
- avklare roller, ansvar og kontaktformer

- sikre god informasjonsutveksling og oppfølging av bekymringer
- identifisere behov for veiledning, støtte og avlastning for pårørende

Samarbeidet planlegges sammen med tjenestemottaker og pårørende så langt det er mulig. Tidlig avklaring av kontaktpersoner, informasjonsdeling og kommunikasjonsrutiner kan bidra til større forutsigbarhet og bedre samhandling.

Innbyggere har ulike nettverk og forutsetninger for å motta støtte fra familie og nærstående. Kommunens tjenester må derfor tilpasses den enkeltes behov og kan ikke bygge på en generell forventning om hjelp fra pårørende.

Aktuelle tjenesteområder

Pårørendesamarbeid er aktuelt innenfor store deler av kommunens tjenestetilbud, blant annet for:

- hjemmeboende eldre med økende behov for bistand og oppfølging
- personer med demens
- personer med funksjonsnedsettelse eller utviklingshemming
- personer med psykiske helseutfordringer eller rusrelaterte utfordringer
- personer med langvarig eller alvorlig sykdom
- barn og unge som er pårørende
- foreldre og andre nærstående til barn, unge og voksne med omfattende hjelpebehov

Rammer for involvering

Pårørendeinvolvering skal tilpasses den enkelte. Når en voksen tjenestemottaker ikke ønsker at pårørende skal få opplysninger eller delta i beslutninger, må dette respekteres innenfor gjeldende lovverk. Tjenesten kan likevel ta imot informasjon fra pårørende og gi generell informasjon om tjenester, rettigheter og støtteordninger.

Dagens tilbud i Skien

Skien kommunes tjenstekontor er inngangsporten til kommunens helse- og omsorgstjenester. Her kan pårørende få råd og veiledning, samt søke om aktuelle støtte- og avlastningstiltak. Tjenstekontoret skal bidra til at innbyggere og pårørende får informasjon om hvilke tilbud som finnes og hjelp til å finne løsninger som er tilpasset den enkeltes behov.

Kommunen har en rekke tilbud til pårørende. På kommunens nettsider er det informasjon om [tilbud til pårørende](#), blant annet rettigheter, avlastning, pårørendeskole og lokale eller landsdekkende tilbud. Skien tilbyr også [omsorgsstønad](#) etter en individuell vurdering av omsorgsarbeidet og familiens samlede situasjon.

For personer med demens og deres pårørende har kommunen demensteam, veiledning, dag- og avlastningstilbud og [pårørendeskole](#). Skien kommune har også et kreft team som i mange sammenhenger kan avlaste pårørende. Pårørendesamarbeid inngår også som kompetanseområde i Skiensstandarden som beskriver krav til hva den enkelte ansatte skal ha av kompetanse.

Andre aktuelle tiltak kan være opplæring og veiledning, avlastning i eller utenfor hjemmet, dagaktivitetstilbud, støttekontakt, praktisk bistand, velferdsteknologi og koordinering mellom tjenester. Omsorgsstønad kan være aktuelt ved særlig tyngende omsorgsarbeid, men er ikke lønn for utførte omsorgsoppgaver. Hvilke tiltak som er aktuelle, vurderes samlet og individuelt.

Nederst i dokumentet er lagt ved lenker til de ulike tilbudene i Skien.

Nasjonale føringer

[Helsedirektoratets pårørendeveileder](#) anbefaler systemer og rutiner for informasjon, dialog, rolleavklaring, journalføring og støtte til både voksne og barn som pårørende. Veilederen understreker også at pårørendes erfaringer bør brukes i kvalitets- og forbedringsarbeid.

Ifølge [Helsenorge](#) skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte ved særlig tyngende omsorgsarbeid. Støtten kan bestå av opplæring og veiledning, avlastning eller

omsorgsstønad. Behovet skal vurderes individuelt og i dialog med omsorgsgiver og tjenestemottaker.

Pårørendes erfaringer bør innhentes både i oppfølgingen av den enkelte og i utviklingen av tjenestene. Dialog med eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse, bruker- og pårørendeorganisasjoner og ansatte kan gi kunnskap om hva som fungerer, hvor tilbudene er vanskelige å finne, og hvor det er behov for bedre samordning.

Videre administrativt arbeid

Det foreslås å gjennomføre en strukturert kartlegging og kunnskapsinnhenting. Her vil også tidligere pårørendeundersøkelse være sentral og vurdering av å iverksette en ny undersøkelse i løpet av 2027.

Det bør etableres en ressursgruppe som er bredt sammensatt av pårørende representanter, representanter fra demensforeningen, tjenestemottakere og ansatte.

Administrasjonen vil særlig arbeide med:

- god forståelse og kunnskap om pårørendes situasjon
- samlet og lett tilgjengelig informasjon om kontaktpunkter, rettigheter og tilbud
- mer strukturerte samtaler og tydeligere forventningsavklaringer
- kompetanse om samtykke, taushetsplikt, kommunikasjon og barn som pårørende
- systematisk bruk av erfaringer fra pårørende, ansatte, råd og organisasjoner
- økt samarbeid med frivillighet, relevante fag- og samhandlingsaktører

Økonomiske og administrative konsekvenser

Arbeidet planlegges gjennomført innenfor ordinær drift og med eksisterende ressurser og fagsystemer. Eventuelle forslag om nye permanente tilbud, investeringer eller vesentlige personellendringer vil utredes, kostnadsberegnes og prioriteres særskilt.

Effekt av saken

Perspektiv	Negativ	Nøytral	Positiv	Ikke relevant	Kort begrunnelse
Konsekvens for klima på kort og lang sikt		x			Saken gjelder i hovedsak orientering og en administrativ utredningsprosess. Det er ikke identifisert vesentlige klimakonsekvenser.
Konsekvens for miljøet på kort og lang sikt		x			Saken vurderes ikke å ha vesentlige miljøkonsekvenser.
Økonomiske konsekvenser i et langt perspektiv		x			Saken etablerer ikke nye tjenester eller økonomiske forpliktelser. Eventuelle framtidige forslag med økonomiske konsekvenser må utredes og behandles gjennom ordinære beslutningsprosesser.
Konsekvens for folkehelsen		x			Saken beskriver en prosess og innebærer ikke konkrete tiltak. Mulige folkehelseeffekter må vurderes dersom det senere foreslås tiltak.

Kommunedirektørens vurdering og konklusjon

Pårørende er en av samfunnets viktigste omsorgsressurser. Skien kommune har i dag flere tilbud som støtter og avlaster pårørende, men utviklingen med flere eldre, økende tjenestebehov og knapphet på arbeidskraft gjør det nødvendig å videreutvikle innsatsen. Fremtidens pårørendearbeid må legge til rette for tidlig involvering, fleksible samarbeidsformer og løsninger som oppleves som reelt støttende og avlastende for den enkelte familie.

Saken beskriver dagens arbeid og skisserer retningen for det videre utviklingsarbeidet. Det anbefales å gjennomføre en kartlegging og kunnskapsinnhenting i samarbeid med pårørende, brukere, ansatte og frivillige organisasjoner. Kunnskapsgrunnlaget skal benyttes til å vurdere hvordan kommunen best kan videreutvikle og tilpasse støtten til pårørende i tråd med framtidige behov. En videre sak om oppfølging og eventuelle tiltak kan legges fram for politisk behandling i løpet av 2027.

Arbeidet gjennomføres innenfor ordinær drift.

Kommunedirektøren anbefaler at utvalget tar saken og den videre prosessen til orientering.

Referanser

- Den nye velferdskommunen
[NOU 2026: 6 - regjeringen.no](#)
- [Pårørendeskole - Skien kommune](#)
- [Omsorgsstønad - Skien kommune](#)
- [Avlastningstilbud - Skien kommune](#)
- [Pårørendeveileder - Helsedirektoratet](#)
- [Demensoppfølging - Skien kommune](#)
- [Pårørendeavtale – et verktøy for godt samarbeid - Helsedirektoratet](#)